O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

Qo‘lyozma huquqida
UDK 338.48:33M

KARIMOVA MAFTUNA KOMILJON QIZI

JAHONDA ZIYORATI TURIZMI OBYEKTLARINING TURIZM RIVOJLANISHIGA TA’SIRI

71010401 – «Turizm(ziyorat turizmi) mutaxasisligi

**Magistr
akademik darajasini olish uchun
yozilgan**

DISERTATSIYA

Ilmiy rahbar: i.f.d., prof. A.A.Eshtayev

Toshkent – 2025

Dissertatsiya Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti "Turizm va mehmonxona biznesi" kafedrasida bajarilgan.

Ilmiy rahbar _____ **i.f.d., prof. A.A.Eshtayev**

Kafedra mudiri _____ **i.f.d., prof. A.A.Eshtayev**

Kechki ta'lim va magistratura fakulteti dekani _____ **i.f.d., prof. J.I.Karimqulov**

Men, **Karimova Maftuna Komiljon qizi** ushbu magistrlik dissertatsiya ishini mustaqil bajardim. Ko'chirmachilik holati yo'qligiga javob beraman. Ko'chirmachilikka yo'l qo'yilgan holatida magistrlik dissertatsiya ishi Yakuniy davlat attestatsiya komissiyasi raisi taqdimnomasiga asosan bekor qilinishi va "Qoniqarsiz" baho qo'yilishidan xabardorman.

MAGISTRLIK DISSERTATSIYASI DASTLABKI HIMOYASI BAYONNOMASI

2025 yil "17" aprel

Magistratura 2-kurs "Turizm (xizmat ko'rsatish sohasi)" mutaxassisligi
MT20 guruhi talabasi Karimova Mohira Komiljon qizining
"Jahon tijorati turizmi obyektlarining turizm rivojlanishiga ta'siri"
mavzusidagi magistrlik dissertatsiyasining dastlabki himoyasi natijalariga ko'ra quyidagi kamchiliklar qayd etildi:

Diss. ishini takomillash kerak. Nazariy bobda tahlil qilishda kamchiliklar mavjud. Dissertatsiya ishida uchun chi bobida takliflarni qayta ko'rib, tadqiqot natijalarini kiritish kerak

Magistrlik dissertatsiyasi yuzasidan xulosa (KIMKda himoyaga **tavsiya etiladi/tavsiya etilmaydi**) Tavsiya etiladi

Komissiya raisi: Eshtayev A.

Komissiya a'zolari: Aliyeva M.
Nurjaqsinova Ell
Tojayeva N.A
Hoprieb A

Izoh: Dastlabki himoyaga kirishda talabaning magistrlik dissertatsiyasi, plagiatga tekshirilganligi, ilmiy rahbari xulosasi, ichki taqrizchilarning taqrizlari, amaliyot kundaligi, tavsifnoma, kamida 2 ta ilmiy maqola(tezis)si nusxalari bo'lishi talab etiladi.

Annotatsiya

Mazkur magistrlik dissertatsiyasida O‘zbekiston Respublikasida ziyorat turizmini rivojlantirish masalalari kompleks ilmiy tahlil qilindi. Tadqiqot davomida ziyorat turizmining nazariy asoslari, shakllanish bosqichlari, xalqaro rivojlanish tajribalari, jumladan Saudiya Arabistoni, Hindiston, Vatikan va Eron kabi yetakchi davlatlarning ziyorat turizmidagi tashkiliy amaliyotlari o‘rganildi. Ushbu tajribalar asosida O‘zbekiston sharoitida ziyorat turizmini strategik yo‘nalish sifatida rivojlantirish imkoniyatlari baholandi.

Ishda O‘zbekiston hududidagi muqaddas maskanlar, ulug‘ allomalar maqbaralari va tarixiy-diniy obidalar ziyorat turizmining asosiy resursi sifatida tahlil etildi. Ziyorat turizmining milliy modelini ishlab chiqish zarurati, mavjud infratuzilma holati, xizmatlar sifati va marketing yondashuvlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi aniqlanib, sohani kompleks takomillashtirishga doir ilmiy va amaliy tavsiyalar ilgari surildi.

Tadqiqot natijasida “ziyorat turizmining integratsiyalashgan milliy modeli” konsepsiyasi taklif qilinib, uning doirasida ziyoratchilar uchun servis xizmatlarini klasterlash, raqamli axborot tizimlarini joriy etish, ziyorat marshrutlarini diversifikatsiya qilish, mavjud ziyorat obektlarini brendlash va xalqaro standartlarga moslashtirish bo‘yicha mexanizmlar ishlab chiqildi.

Ushbu dissertatsiya O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish jarayonini nazariy jihatdan asoslash, mavjud resurslardan samarali foydalanish, xalqaro tajribani milliy amaliyotga tatbiq etish va bu orqali turizm sohasining iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini oshirishga qaratilgan dolzarb ilmiy-amaliy tadqiqot sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Kalit so’zlar:ziyorat turizmi, diniy sayohatlar, turizm infratuzilmasi, xalqaro tajriba, Imom Buxoriy, Bahouddin Naqshband, ziyorat maskanlari, turizm strategiyasi, O‘zbekiston salohiyati, raqamli xizmatlar, brendlash, servis klasteri, iqtisodiy ta’sir, turizmni boshqarish, integratsiyalashgan model

Annotation

This master's dissertation presents a comprehensive scientific analysis of the development of pilgrimage tourism in the Republic of Uzbekistan. The research explores the theoretical foundations of pilgrimage tourism, its historical formation stages, and international experiences, particularly the organizational practices in countries such as Saudi Arabia, India, the Vatican, and Iran. These case studies were analyzed to evaluate the potential of developing pilgrimage tourism as a strategic sector in Uzbekistan.

The study investigates Uzbekistan's sacred sites, the mausoleums of prominent Islamic scholars, and religious-historical monuments as key resources for pilgrimage tourism. The research identifies the underdevelopment of infrastructure, service quality, and marketing strategies as significant challenges and offers scientifically grounded and practical recommendations for improving the sector.

As a result of the research, the concept of an "Integrated National Model of Pilgrimage Tourism" was proposed. This model includes clustering of service infrastructure for pilgrims, the implementation of digital information systems, diversification of pilgrimage routes, branding of sacred sites, and their adaptation to international standards.

This dissertation serves as a valuable scientific-practical work aimed at theoretically substantiating the development of pilgrimage tourism in Uzbekistan, promoting efficient use of available resources, adapting international experience to local practice, and enhancing the economic and social impact of the tourism industry.

Keywords: pilgrimage tourism, religious travel, tourism infrastructure, international experience, Imam Bukhari, Bahauddin Naqshband, pilgrimage sites, tourism strategy, Uzbekistan's potential, digital services, branding, service clustering, economic impact, tourism management, integrated model

MUNDARIJA

	Kirish	**3**
I BOB	**ZIYORAT TURIZMI NAZARIY ASOSLARI**	**10**
1.1	Ziyorat turizmi tushunchasi, turlari va xususiyatlari	10
1.2	Jahonda ziyorat turizmining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari	17
	I bob bo'yicha xulosa	20
II BOB	**JAHON ZIYORAT TURIZMI OBYEKTLARINING TURIZM RIVOJLANISHIGA TA'SIRI TAHLILI**	**22**
2.1	Dunyodagi yirik ziyorat turizmi markazlari va ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyatining tahlili	22
2.2	Ziyorat turizmi obyektlarining mintaqaviy turizm rivojlanishining marketing tahlili	33
2.3	II bob bo'yicha xulosa	38
III BOB	**O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA ISTIQBOLLARI**	**40**
3.1	O'zbekistonning ziyorat turizmi salohiyati	40
3.2	Ziyorat turizmini rivojlantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari	48
3.3	Ziyorat turizmi rivojlanishini takomillashtirish strategiyasi va xorijiy tajribadan foydalanish imkoniyatlari	63
	III bob bo'yicha xulosa	71
	Xulosa va tavsiyalar	73
	Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati	76

KIRISH

Disertatsiya mavzusining asoslanishi va uning dolzarbligi: Ziyorat turizmi so'nggi yillarda global miqyosda turizmning eng faol va tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biriga aylandi. 2025-yil holatiga ko'ra, ushbu turizm turi dunyoning turli joylarida diniy e'tiqodga xalqaro sayohatlarning ortishi bilan ajralib turmoqda. Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) va boshqa xalqaro manbalarning so'nggi statistik tahlillariga ko'ra, 2025-yilda iqtisodiy tahlillarni o'z ichiga oladi.

Bugungi kunda zamonaviy jamiyatda sog'lomlashtirish, axloqiy poklanish va ma'naviy o'sish muammolari bo'yicha, ziyorat sayohatlari ana shu narsalarni saqlash sifatida xizmat qilmoqda. Buning uchun ham musulmonlar uchun Makka va Madina, xristianlar uchun Vatikan va Quddus, hindular uchun Varanasi va Amritsar, buddistlar uchun esa Bodh Gaya kabi muqaddas maskanlarga tashrif buyuruvchilar soni yildan-yilga ortib bormoqda.2025-yilgi holat shuni ko'rsatadiki, ziyorati milliy diniy, balki iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy ahamiyatga ega kasb turizmi. Masalan, muqaddas joylarga tashrif buyuruvchilar orqali turizm infratuzilmasi, transport va xizmat ko'rsatish sohalarida daromadlar shakllanmoqda. Bu esa ziyorat turizmini ko'plab mamlakatlar uchun muhim iqtisodiy manba sifatida ko'rib chiqishga yaratmoqda.

O'zbekistonda turizm zamonaviy davrning ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va muhim sohalaridan biri hisoblanadi. Uning eng qadimiy va insoniyat ma'naviy olamiga bevosita ta'sir etuvchi yo'nalishlaridan biri bu — ziyorat turizmidir. Bugungi globallashuv turli din va millatning muqaddas maskanlarga bo'lgan yordami ortib olib borish, ziyorat turizmi ham xalqaro turizmning rivojlanishi va istiqbolli rivojlanishiga aylanmoqda.[1] foyda, boy tarixi-diniy merosga ega bo'lgan O'zbekiston bu yo'nalishda nihoyatda katta bo'ladi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-102-songa asosan “O‘zbekiston Respublikasida turizm infratuzilmasini yaxshilash va xorijiy turistlar oqimini yanada oshirishga qaratilgan qo‘shimcha chora-tadbirlar

[1] ХАРАКТЕРИСТИКА СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ ТУРИЗМА И ЕЕ ЭЛЕМЕНТОВ.